

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) Öğretmen Adaylarının Mesleklerine İlişkin Zihin Haritalarının Analizi (Gazi Üniversitesi Örneği)

Serçin KARATAŞ¹

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) Bölümü öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin düşüncelerini öğrenmektir. Öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra yaşayabilecekleri sıkıntıların giderilmesinde pek çok sorunun önceden belirlenmesi, bu sıkıntılara çözüm yollarının üretilmesine olanak sağlayacaktır. Böylece, hangi tür değişkenlerin üzerinde durulması gerektiği hakkında bir fikir verilebileceği için çalışmanın, alanyazına katkıda bulunacağına inanılmaktadır. Araştırmada 2007-2008 öğretim yılı Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi BÖTE Bölümü son sınıfta okuyan 28 öğrencinin “BÖTE öğretmeni” ifadesini ana düşünce olarak kullandıkları zihin haritaları, veri toplama aracı olarak kullanılmış ve bu zihin haritalarının içerik analizi yapılmıştır. Öğretmen adaylarının “BÖTE öğretmeni”ne ilişkin düşünceleri, öğretmenlik özelliği; kişilik özelliği; ilgi alanları/görevleri; teknoloji; bilgisayar; bölümle ilgili düşünceleri; sağlık ve geleceğe ilişkin düşünceler olmak üzere toplam 8 başlıkta toplanmıştır. Öğretmen adayları, BÖTE öğretmenin iyi iletişim becerilerine sahip ve kişilik özellikleri açısından sabırlı ve hoşgörülü olmaları gerektiğini düşünmektedirler. BÖTE öğretmen adayları daha çok web/grafik tasarımcısı olmak istemektedirler ve kendilerini teknoloji ile ilişkilendirmektedirler. Bazıları gelecekle için, bazıları da sağlık bakımından endişe etmektedirler.

ANAHTAR KELİMELER: BÖTE öğretmeni, zihin haritası, öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin düşünceleri.

The Analysis of Computer Education and Instructional Technologies Prospective Teachers' Mind Maps Relating to Their Profession (The Case of Gazi University)

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze the professional perspectives of Computer Education and Instructional Technologies (CEIT) department prospective teachers. Predetermining prospective teachers' potential problems will handle to the solution ways

¹ Öğretim Üyesi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara / Türkiye e-posta:sercin@gazi.edu.tr

of these problems after graduation. In this manner, necessary measures could be taken focusing on different variables. So, this study thereby is believed to contribute to the literature. The data were collected during the 2007-2008 academic year at Gazi University Department of CEIT with 28 fourth year students who are asked to create a mind map about the concept "CEIT teacher" served as the data collection instrument. The mind maps, examined by content analysis, were categorized under 8 headings; teaching characteristics, personality characteristics, interests/jobs; technology, computer, perspectives about the department, health and about future concerns. As for teaching characteristics, prospective teachers mentioned the need to have good communication skills for the CEIT teacher, and for personality characteristics to have positive statements. The favorite job of prospective teachers' interest is web/graphic designer. Some CEIT prospective teachers worry about their future and some of them are anxious about their health.

KEYWORDS: CEIT teacher, mind maps, prospective teacher's considerations about their professions

GİRİŞ

Meslek seçimi, kişinin birçok meslek türü arasından kendi kişiliğine, özelliklerine ve yeteneklerine en uygun olduğunu düşündüğü ve kendisine doyum sağlayacağına inandığı işe yönelmesidir. Oysa bugün, kişilerin kendilerine uygun mesleği seçmeleri; maddi, ailevi, üniversite sınavı vb. birçok nedenden ötürü oldukça güçleşmiştir. Üstelik günün gereksinimlerine bağlı olarak meslek sayısı da artmaktadır (Baykan, 1998; Akt. Bozkır vd., 2008). Yeni ortaya çıkan mesleklerin yeterince tanınmaması, Öğrenci Seçme Sınavı'nın (ÖSS) ortaya koyduğu kurallar, yetersiz ya da yanlış yönlendirmeler, bireylerin kendilerini yeterince tanınamaması da meslek seçiminde etkindir. Araştırmalar da, üniversitelere kaydını yaptıran öğrencilerin kaydoldukları bölümleri ya da üniversiteleri çok da bilinçli seçmediklerini göstermektedir. Örneğin, 21 üniversiteye bağlı dört hemşirelik ve 17 sağlık yüksekokulunda okuyan 1009 son sınıf öğrencisi üzerinde yapılan betimsel bir çalışmada, öğrencilerin sadece %35.2'si hayal ettiği üniversitede, sadece %27.1'i ise hayal ettiği bölümde okuduğunu belirtmiştir. Oysa ki, aynı çalışmaya göre, okudukları bölümü ÖSS'de ilk beşte tercih edenlerin yüzdesi 64.1'dir (Yiğit, Esenay ve Derebent, 2007). Diğer bazı çalışmalarda, okuduğu bölümü ÖSS'de ilk beşte tercih edenlerin yüzdeleri 40 ile 70 arasında değişmektedir (Çetin ve Mahir, 2006; Tuna ve Kaçar, 2005; Kaya, 2008; Kızılağaçoğlu, 2003; Özsoy, 2007). Aslında, bu durum, ÖSS tercihlerini kişilerin hayal ettikleri, istedikleri bölümlerden çok, yukarıda da belirtilen değişik nedenlere göre yaptıklarını destekler niteliktedir.

Kişinin hangi nedenle olursa olsun, ÖSS'de tercih ederek okuduğu bölümünü ve mesleğini benimsemesi ve o alanda en iyi olmak için çaba sarf etmesi önemlidir. Bu durum, özellikle de öğretmenlik mesleği için ayrı bir önem taşımaktadır. Kişilerin öğretmenlik mesleğini isteyerek ya da istemeden seçmeleri bu makalenin konusu olmamakla birlikte, öğretmenliği seçen bireylerin mezun olduktan sonra ne yaptıkları, işlerinde ne kadar başarılı oldukları, bu öğretmenleri yetiştirenlerin sorumluluğunda olmalıdır. Mezunların izlenmesi, bu nedenle önemlidir. Uçan'a (2009) göre "Bir yaşamsal etkinlik olgusu olan

meslek, toplumsal, kültürel ve ekonomik yapının ve teknolojinin gerektirdiği bir iş bölümü sonucu ortaya çıkar. Meslekler, genellikle gelişmemiş toplumlarda görenekle babadan oğula veya anadan kıza geçer, az gelişkin toplumlarda usta çırak ilişkisiyle öğrenilir, gelişkin toplumlarda örgün eğitimle edinilir. Çağdaş toplumlarda ise belirli diploma gerektiren profesyonel bir uğraş niteliği kazanır. Bu olgu, diğer çoğu meslekler gibi öğretmenlik mesleği için de geçerlidir.” Günümüzde, gereksinim duyulan yetişmiş insan gücünün sağlanmasında öğretmen; alan bilgisi ve öğretim becerisi ile eğitim programının etkili bir şekilde yürütülmesinde önemli bir sorumluluk almaktadır.

Mesleklerdeki değişim ve sayı artışı, doğal olarak öğretmenlik mesleğine de yansımıştır. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) de yeni sayılabilecek bölümlerdendir. Bu bölümden mezun öğretmenlerin de, öğretim teknolojilerindeki ve öğrencilere, diğer öğretmenlere ve topluma bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerinin kazandırılmasındaki sorumlulukları yadsınamaz. Bu önemli öğretmenlik alanının öğrencileri ve mezunlarının üzerinde yapılan araştırmalarda (Ateş ve Altun, 2008; Cengizhan, 2005; İnceoğlu, 2004; Akkoyunlu, Orhan ve Umay, 2005; Karadeniz, Karataş ve Şahin, 2007; Üstündağ, Kılıç Çakmak ve Karataş, 2008, vb.), bölümde okutulan dersler ile öğrencilerin bireysel farklılıkları üzerinde durulduğu görülmektedir. Alanyazında karşılaşılan bir çalışmanın ise yaşanan sorunlara eğildiği görülmektedir: Kıyıcı ve Kabakçı (2006), özel olarak BÖTE bölümlerini doğrudan ele almasa da, bilgisayar öğretmenlerinin ilk çalışma yıllarında yaşadıkları sorunlara odaklanmıştır. Araştırmaya göre, bu sorunlar, bilgisayar laboratuvarlarını öğretime hazır hale getirmekten, okula uyum sağlamaya kadar çeşitlilik gösterebilmektedir. Ancak bölümün daha etkili ve verimli olması açısından, öğrencilerin bölümleri ile ilgili olarak ne düşündükleri ya da mezuniyet sonrası takiplerine ilişkin çalışmaların da gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının zihin haritaları ile elde edilen mesleklerine ilişkin düşüncelerine yer verilmektedir. Sorunların önceden belirlenmesi, öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra yaşayabilecekleri sıkıntıların giderilmesinde çözüm yollarının üretilmesine katkı sağlayacaktır. BÖTE Bölümü öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin düşüncelerini öğrenmek, bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Böylece, öğretmen adaylarının düşüncelerinden yola çıkılarak, bu düşüncelerin hangi tür değişkenlerden kaynaklandığı konusunda çalışacak araştırmacılara yol gösterilebilecektir. Bu çalışmanın, bu anlamda alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, nitel araştırmalarda tanımlayıcı; açıklayıcı ya da tahmin etmeyi amaç edinmiş çalışmalarda kullanılabilir (Büyüköztürk vd., 2008). Bu bağlamda bu çalışma, BÖTE öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin zihinlerindeki düşünceleri belgelemeyi amaçlandığından ötürü tanımlayıcılık özelliğine sahiptir. Bu özelliğini kullanarak

BÖTE öğretmen adaylarının mesleklerinde yaşayabilecekleri sıkıntıları ortaya koyması da beklenmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2007-2008 öğretim yılı Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü son sınıfta okuyan 28 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel araştırmanın sınırlıkları göznünde bulundurulurken daha ulaşılabilir bir örneklem üzerinde gerçekleştirilebilmesi amacıyla uygulama için yalnızca Gazi Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü seçilmiştir.

Araştırmaya katılan 28 öğretmen adayının, 17'si erkek 11'i bayandır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının genel not ortalamalarına göre dağılımı Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Genel Not Ortalamalarına Göre Dağılımı

Genel Ortalama								
<2.5		2.5-2.9		3.0-3.4		>=3.5		Toplam
n	%	%	%	N	%	n	%	
2	7.14	12	42.86	12	42.86	2	7.14	28

Tablo 1'e bakıldığında öğretmen adaylarının yarısının (%50) iyi bir başarı gösterdiği (genel not ortalamalarının 4'lük sistemde 3.0 ve üzeri) yarısına yakınının ise (%42.86) ortalama (genel not ortalamalarının 4'lük sistemde 2.5 ile 2.9 arasında değiştiği) bir başarı sergilediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adayından 4'ü (bir yabancı uyruklu ve üç dikey ya da yatay geçiş ile gelen) dışında kalan 24 öğretmen adayının ÖSS'de Bölümü tercih etme sıralarının dağılımı Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının ÖSS'de Bölümü Tercih Etme Sıralarına Göre Dağılımı

ÖSS'de Bölümü Tercih Sırası						
1-5		6-10		>10		Toplam
n	%	%	%	n	%	
13	54.17	6	25.00	5	20.83	24

Tablo 2'de de görüldüğü üzere, bu bölümü ilk beşte tercih edenlerin sayısının yarıdan fazla (%54.17) olduğu görülmektedir.

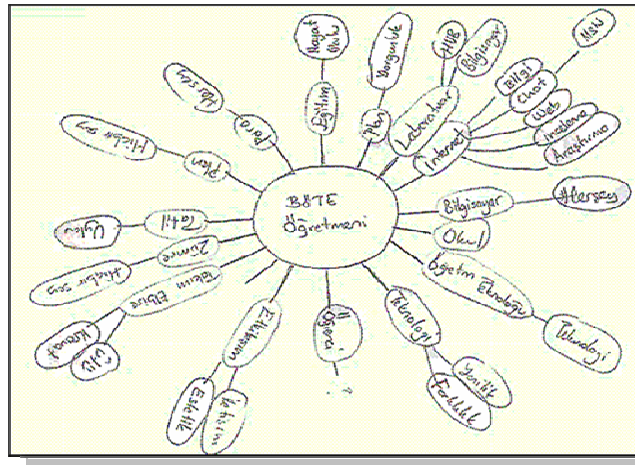
Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının "BÖTE öğretmeni" ifadesini ana düşünce olarak kullandıkları ve 20 dakika içinde gerçekleştirdikleri zihin haritalarıdır. Zihin haritaları, bireylerin düşüncelerinin ortaya konulmasında kullanılan tekniklerden birisidir. Bu

haritalar, bilgiyi resimlerle ve simgelerle şemalaştırdığı için anlamayı kolaylaştırmaya, düşünceleri netleştirmeye, yeni bilgilerle ilişkiler kurmaya, yanlış öğrenilen kavramları düzeltmeye ve hatırlamayı hızlandırmaya yardımcı olur (Balım, Aydın ve Evrekli, 2006).

Zihin haritalarında, merkezdeki ana düşünce, bir imge ile belirginleştirilir. Merkezdeki ana düşünceden, dallarla, alt konular yayılır. Bu, güneş ışığının saçılmasına benzer. Bu nedenle zihin haritası, ışılan düşüncenin ifadesi olarak tanımlanmaktadır (Learning Technologies, 2008). Zihin haritalarının kullanım alanları ve özellikleri göz önünde bulundurularak, bu teknik, öğretmen adaylarının düşüncelerini yansıtabilecekleri bir araç olarak düşünülmüştür. Buradan yola çıkarak, bu çalışmada araştırmanın problemi oluşturan “Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin düşünceleri nedir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış ve BÖTE öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin zihin haritalarının içerik analizi yapılmıştır.

Çalışmaya katılan öğretmen adayları, dört yıllık lisans eğitimleri süresince, daha önce aldıkları derslerde zihin haritalarının nasıl hazırlanabileceğini öğrenmiş ve çeşitli uygulamalar yapmışlardır. Ancak yine de çalışma öncesinde zihin haritalarını nasıl hazırlayabilecekleri konusunda kısa bir hatırlatma yapılmıştır. Öğretmen adayları, onlara dağıtılan kâğıtları yatay olarak konumlandırmışlar ve kâğıdın ortasına “BÖTE öğretmeni” ifadesini yazmışlardır. Bu ifadeye dikkati çekmek adına, ifadeyi çerçeve içine yerleştirmişlerdir. Ardından, “BÖTE öğretmeni” ifadesinin, onlara çağrıştırdığı her türlü düşünceyi bu çerçeveden çıkan oklar (kollar) aracılığıyla şekle eklemeye çalışmışlardır. Öğretmen adaylarına, zihin haritalarını oluştururken, ekledikleri düşünceleri mümkün olduğunca tek kelime ile ifade etmeye çalışmaları hatırlatılmıştır. Öğretmen adaylarının geliştirdikleri zihin haritalarından örnekler Resim 1 ve Resim 2’de sunulmaktadır.

Şekil 1. Örnek Zihin Haritası -1-

sahip								
Bilgili	10	11,76	Çalışkan	8	12,5	Eğitimci, öğretmen	17	16,19
Farklı öğrenme-öğretme yaklaşımlarını doğru kullanabilen	8	9,41	Kendi kendine öğrenebilen	6	8,96	Yazılımcı	15	14,29
Kendini yenileyebilen	7	8,24	Üretken	4	5,97	Öğretim teknolojü	12	11,43
BÖTE öğretmenine ilişkin olumsuz bazı düşüncelere sahip	7	8,24	Hayata farklı bakan	4	5,97	Danışman	9	8,57
Öğrenciyse sevdiiren	5	5,88	Eleştiren	3	4,48	Uzaktan eğitim	6	5,71
İşini seven	3	3,53	Milliyetçi	2	2,99	Proje geliştirme	5	4,76
Kanunlara saygılı	2	2,35				Proje yöneticisi	2	1,9
						Diğer (CEO, Anket uzmanı, Pazarlayıcı)	3	2,85
Toplam	85	100	Toplam	67	100	Toplam	105	100

Teknoloji	f	%	Bilgisayar	f	%	Bölümle ilgili	f	%
Teknoloji	11	45,84	İnternet programcılığı	12	38,71	Gazi	2	22,22
Yenilik	8	33,33	Yazılım	7	22,58	Çok sayıda öğretim elemanı	1	11,11
Cihazlar	5	20,83	Veri tabanı	4	5,63	Bölüm öğretim elemanları anlayışlı	1	11,11
			İşletim sistemi	1	3,23	Markalaşma yolunda	1	11,11
			Bilgisayar (Donanım)	6	19,35	Önü açık	1	11,11
			Bilgisayarı üst düzeyde kullanma	1	3,23	Gereksiz fizik vb. dersler	1	11,11
						Berberlik	1	11,11

			Eğitim fakültesi					
			1	11,11				
Toplam	24	100	Toplam	31	100	Toplam	9	100
Sağlık	f	%	Gelecek			f (n=1)	% (3,92)	
Ortopedik	5	31,25	MEB			20	35,71	
Göz	4	25	Geçim sıkıntısı			11	19,64	
Uykusuzluk	4	25	Yeni bir yaşam			8	14,29	
Mide	2	12,5	Şanssız			6	10,71	
Radyasyon	1	6,25	Ölüm			2	3,57	
			Özel sektör			2	3,57	
			Şanslı			1	1,79	
			Yüksek lisans			1	1,79	
			Refah			1	1,79	
			Kendini geliştirme için kurs alma			1	1,79	
			Stres			1	1,79	
			Emeklilik			1	1,79	
			İş dünyası			1	1,79	
Toplam	16	100	Toplam			56	100	

Tablo 3 incelendiğinde, *öğretmenlik özellikleri* kategorisinde öğretmen adaylarının BÖTE öğretmeninin özellikle iletişim becerilerinin (n=28) üzerinde durdukları görülmektedir. 15 öğretmen adayı BÖTE öğretmeninin yaratıcı, yenilikçi olduğunu düşünmektedir. 10 öğretmen adayı bilgi düzeyinin yüksek olması gerektiğini ifade ederken 8 öğretmen adayı işbirlikçi ve yapılandırmacı gibi öğretme-öğrenme yaklaşımlarına vakıf olması gerektiğine dikkati çekmiştir. Bu bulguya bakıldığında öğretmen adaylarının öğretmenlik özellikleri konusunda ortaya koydukları düşüncelerin, genel öğretmenlik özelliklerinden ayrılmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, 7 öğretmen adayının öğretmenlik özelliği ile ilgili olarak BÖTE öğretmeninin önemsenmediği, bilgisiz olduğu, öğrenci gelişimini engellediği şeklinde olumsuz düşünce geliştirdiği görülmektedir. Bu noktada, herhangi bir öğretmenden farklı olarak, sadece BÖTE öğretmenine yönelik ortaya koydukları düşüncenin “önemsenmeme” olduğu görülmektedir. Aslında öğretmen adaylarının, BÖTE öğretmeninin öğretmenlik özelliklerine özgü (örneğin BÖTE öğretmeninin Milli Eğitim Bakanlığı’ndaki görev tanımı, öğretim teknolojü olarak nasıl görev alacağı vb. gibi), daha net düşünceleri ortaya koyabilmeleri beklenmektedir. Bu öğretmen adaylarının, önemsenmeme algısı, mezuniyet sonrası verecekleri Bilişim Teknolojileri dersinin haftalık ders saatinin az olması, seçmeli ders olması, ders ile ilgili öğrencilere herhangi bir not veremeyecek olmaları gibi nedenlerden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarını bir teknik lisede gerçekleştirmeleri, bilgi eksikliğine ilişkin algılarını öne çıkarmış olabilir. Çünkü okul yönetimi, bu öğretmen adaylarından bazılarının uygulamalarını donanım gibi teknik derslerde gerçekleştirmelerini uygun bulmuştur. Oysa bu öğretmen adaylarının BÖTE Bölümü’nde aldıkları eğitim teknik alanda sınırlıdır. Eğer öğretmen adayının donanım vb. bir dersi, BÖTE Bölümü’nde verilenin

ötesinde kendi çabası ile öğrenmesi söz konusu olmamışsa, kendini yetersiz ve bilgisiz görme olasılığı söz konusu olabilir.

Yine, Tablo 3'te *kişilik özellikleri* kategorisinde öğretmen adaylarının düşüncelerinin en çok yoğunlaştığı “sabırlı, hoşgörülü” (n=28) başlığı altında anlayış, empati kurabilen, fedakar, iyi ahlaklı, vb. sıfatlar da yer almaktadır. Ayrıca, son sınıf öğrencilerinin “BÖTE öğretmeni”nin çalışkan (n=8), kendi kendine öğrenebilen (n=6), üretken (n=4) ve hayata farklı bakan (n=4) gibi olumlu özelliklerinin yanı sıra *kişilik özelliklerine* ilişkin olumsuz düşüncelerinin (n=12) de olduğu görülmektedir. Bu olumsuz düşünceler “internet bağımlısı, asosyal, ahlaki çöküntü içinde olan, kendini yeterli görmeyen, iletişim yoksunu, yorgun, bezmiş” gibi sıfatlarla kendini göstermektedir. BÖTE bölümünde derslerin daha çok proje tabanlı işlenmesi; çalışkan, kendi kendine öğrenebilen, üretken ve hayata farklı bakma özelliklerini desteklemiş olabilir. Bununla birlikte, derslerin ve bölümce verilen ödevlerin bilgisayar ile gerçekleştirilmesi, öğretmen adaylarının kendilerini yukarıda anılan olumsuz sıfatlarla tanımlamasına yol açmış olabilir.

BÖTE öğretmen adaylarının kendi mesleklerinin *ilgi alanına giren görevleri* ise, sırasıyla, web/grafik tasarımcısı (n=19), teknik destek elemanı (n=17), öğretmen (n=17), yazılımcı (n=15), öğretim teknolojü (n=12), danışman (n=9), uzaktan eğitim (n=6), proje geliştirme (n=5), proje yöneticisi (n=2), diğer (n=3; CEO - icra kurulu başkanı-, anket uzmanı ve pazarlayıcı) olarak sıralanmaktadır. Öğretmen adaylarından bazılarının mezuniyet sonrasında önlerindeki yolu belirlemede düşüncelerinin net olduğu görülürken bazıları ise karmaşa yaşamaktadırlar. Bu durum son sınıf olmanın, yeni bir yaşama başlayacak olmanın ve toplumun onlara biçeceği yeni rollerin getirdiği stresten kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmen adaylarının BÖTE öğretmeni ile ilgili olarak zihinlerinde oluşan düşüncelerden biri de *teknolojiler* (n=11). Bu kavramı doğrudan ya da dolaylı olarak yenilik (n=8) ve cihazlar (n=5) ile ilişkilendirmektedirler. BÖTE öğretmeni ile ilişkilendirilen bir diğer düşünce olan *bilgisayar* kategorisinin öğretmen adayları tarafından teknoloji kavramından ayrı bir yere konulduğu görülmektedir. Bunun sebebi, bilgisayar kelimesinin Bölümün adında geçmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu kategoriyi, 6 öğretmen adayı donanım ile ilişkilendirirken, bir öğretmen adayı bilgisayarı iyi kullanmanın gerekliliği ile ilişkilendirmektedir. Öğretmen adaylarının *yazılım* (n=7) ile internet programcılığı (n=12) ilişkilendirdikleri görülmektedir. Her iki kategori de (teknoloji ve bilgisayar) öğretmen adaylarının okuduğu bölüm ile ilişkilidir. Ne var ki, öğretim teknolojilerinin zihinlerinde yeterince çağrışmadığı görülmektedir. Bunun nedeni, öğretim teknolojilerinin mesleki olarak gerçek yaşamdaki yerinin henüz oturmuş olmamasından kaynaklanabilir.

BÖTE öğretmeni denince öğretmen adaylarının zihinlerinde çağrışan düşüncelerden birisinin de kendi *mezun oldukları bölüm* olduğu görülmektedir. Bu konuda fikir ortaya koyan öğretmen adayı sayısı 9'dur ve bu düşüncelerin

tamamına yakının olumlu olması sevindiricidir. Ancak yine de sadece üçte birinin aklına gelmesi göz önünde bulundurulduğunda, aidiyet ve motivasyon açısından bu konuda bölüm öğretim üyelerine görevler düşmektedir.

Öğretmen adaylarının, BÖTE öğretmenini olumsuz olarak etkileyeceğini düşündükleri konulardan birinin *sağlık* (n=16) olduğu görülmektedir. Özellikle ortopedik rahatsızlıklar (n=5), görme bozuklukları ve göz hastalıkları (n=4), uykusuzluk (n=4), mide rahatsızlıkları (n=2) ve radyasyona (n=1) maruz kalmak BÖTE öğretmeni ile ilgili olarak zihinlerinde canlanmakta ve endişelenmektedirler. Bu bulgunun nedeni, öğrencilerin uzun süreli olarak proje temelli ödevleri bilgisayar başında hazırlamaları gerektiğinden ve bilgisayarın bir yaşam tarzı olmasından, internet/bilgisayar bağımlısı haline gelmiş olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmen adaylarının *geleceğe* çok umutla bakmadıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının BÖTE öğretmeninin geleceğine ilişkin ürettikleri fikirlerin en çok Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak çalışma (n=20) etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Buna bağlı olarak da, atanma endişesi ortaya çıkmaktadır. Öğretmen adaylarının, geleceğe ilişkin yaşadıkları önemli sıkıntılardan birisi de, aldıkları ücret ile geçinme (n=11), bir diğeri ise yeni bir yaşama uyum sürecidir (n=8). Kıyıcı ve Kabakçı'nın (2006) da yaptıkları çalışma bu bulguyu destekler niteliktedir. Çalışmalarında bilgisayar öğretmenlerinin kişisel sorunlar boyutunda okula ve şehre uyum sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yine bu bulgu da son sınıf olmanın getirdiği stresten kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca, umutsuzluğu uç noktada yaşayan iki BÖTE öğretmen adayının bu düşünceyi ölüm ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Diğer yandan, gelecek kaygısını, geleceğini şekillendirerek azaltmaya çalışan öğretmen adaylarının da olduğu görülmektedir. Örneğin, bir öğretmen adayı yüksek lisans yapmayı planlarken bir diğer öğretmen adayı ise kendisini geliştirmek için kurs alması gerektiğini belirtmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarına göre, BÖTE öğretmen adaylarının “BÖTE öğretmeni”ne ilişkin düşünceleri, öğretmenlik özelliği; kişilik özelliği; ilgi alanları/görevleri; teknoloji; bilgisayar; bölümle ilgili düşünceleri; sağlık ve geleceğe ilişkin düşünceler olmak üzere toplam 8 başlıkta sınıflandırılmıştır. BÖTE öğretmen adaylarının, “BÖTE öğretmeni”ne ilişkin bu düşüncelerine bakıldığında, zihinlerinin çok net olmadığı, kavram kargaşası yaşadığı, geleceği için bir yol haritasını çeşitli nedenlerle belirleyemediği görülmektedir. BÖTE öğretim elemanlarının, öğretmen adaylarının bu kavram kargaşalarını ortadan kaldırmaya yardımcı olmaları gerektiği görülmektedir. BÖTE öğretim elemanlarının ders işlerken, kavram ve zihin haritalarından yararlanmaları, öğrencilerin büyük resmi görmelerine ve alanla ilgili kavramların ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin zihinlerinde netleşmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarını göreve başlamadan önce bilgilendirmeleri ve bilinçlendirmeleri konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) da görevler düşmektedir. MEB'in, BÖTE öğretmeninin istihdamı ile ilgili olarak öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kendi yol haritalarını çizmede yardımcı olması gerekmektedir. MEB, BÖTE mezunu öğretmenlerin, aldıkları eğitime uygun olarak istihdam edilebilmelerini sağlamalı ve bu konudaki çalışmalarını hızlandırmalı, BÖTE öğretmenini ve BÖTE öğretmen adaylarını, bu konudaki çalışmalardan haberdar etmelidir. Böylece, BÖTE öğretmenlerinin geleceğine ilişkin endişelerini azaltma yoluna gidilmelidir. Bu şekilde öğretim teknolojüğü da kendini kabul ettirmiş ve tanınmış meslekler grubu içerisindeki haklı yerini de almış olacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre BÖTE öğretmen adayları, çağın gereği olarak BÖTE öğretmeninin iletişim becerilerinin yüksek olması gerektiğini, yenilikçi, yaratıcı ve bilgili olmanın önemini vurgulamaktadırlar. BÖTE öğretmen adaylarının sabırlı, hoşgörülü, çalışkan, kendi kendine öğrenebilen, üretken ve hayata farklı bakma gibi olumlu özelliklerinin yanı sıra olumsuz kişilik özellikleri; internet bağımlısı, asosyal, ahlaki çöküntü içinde olan, kendini yeterli görmeyen, iletişim yoksunu, yorgun, bezmiş gibi sıfatlarla kendini göstermektedir. Ayrıca mesleklerini teknoloji ve bilgisayar ile de ilişkilendirmektedirler. BÖTE öğretmen adaylarından bazılarının BÖTE öğretmeni denince, zihinlerinde çağrışan düşüncelerden bir diğerinin, kendi mezun oldukları bölüm olması ve bu düşüncelerin tamamına yakın olumlu olması sevindiricidir. Bununla birlikte, kendi mezun olduğu bölümü düşünen öğretmen adayı sayısının artması aidiyet duygusunu, kendine güveni ve motivasyonu sağlayacaktır.

Öğretmen adaylarının olumlu özelliklerini geliştirecek, olumsuz düşüncelerini olumluya dönüştürecek kişisel ve mesleki gelişimlerini destekleyici fırsatlar sağlanmalıdır. Drama, yaratıcılık, girişimcilik ve etkili iletişim gibi konuların yanı sıra mesleklerine yönelik teknoloji ile ilgili ve öğretmenlik mesleğine yönelik sertifika programları ve kurslar işe koşulabilir. Öğretmen adaylarının üniversite imkânlarından daha çok yararlandırılması sağlanılabilir. Örneğin, araştırmaya katılan öğrencilerden beşi Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu'nun İçerik Geliştirme Ekibi'nde görev almaktadır. Bu beş öğretmen adayının zihin haritalarına bakıldığında olumlu ve kendine güvenen düşüncelerinin olumsuz düşüncelere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu öğretmen adayları, İçerik Geliştirme Ekibi içerisinde hikaye tahtası yazma/düzenleme, grafik ve canlandırmalar üretme, web sitesi tasarlama vb. görevleri üstlenmekte ve bunun karşılığında Sağlık Kültür Spor Dairesi üzerinden burs almaktadırlar. Daha çok sayıdaki öğrenciye Üniversitede farklı birimlerde görev verilmesi ve bunun karşılığındaki burs miktarının artırılması, hem işleyişi görmeleri, hem de maddi açıdan desteklenmeleri açısından önemlidir. Öğretim elemanlarının öğrencileri bilimsel ve sosyal etkinliklere yönlendirmeleri, öğrencilere daha çok görev ve sorumluluk verilmesi, işbirlikli, işbirlikçi ve rekabetçi çalışma ortamlarının sağlanması ve sayılarının artırılması, kariyer günleri ve çalıştaylara süreklilik getirilmesi, BÖTE Kurultaylarına

özendirilmesi, Bilişim Teknolojileri Kulübünün daha etkin çalışmasının sağlanması, öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Benzer şekilde, öğrencilerin Eğitimde Grafik ve Canlandırma ders projeleri Gazi Vakfı Özel Okullarında kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, bu uygulamaya 2007-2008 öğretim yılında başlandığı için araştırmanın örneklemi oluşturulan öğrenciler bu işbirliğinde bulunamamışlardır. Diğer dersler için aynı Okul ya da başka okullarla işbirliğine gidilebilir.

Bazı öğretmen adaylarının geleceğine ilişkin endişeleri, öğretmen adaylarının mezuniyet sonrasında ne yapabileceklerini bilmemelerinden kaynaklanıyor olabilir. BÖTE mezunlarının, öğretmen adaylarına vereceği seminerler ile bölümlerini tanımaları sağlanabilir. BÖTE öğretim elemanlarının sanayi ile işbirliği sağlanarak, elde edilen birikim öğrencilere yansıtılabilir. Bununla birlikte, zorunlu olmasa bile, sektörde staj imkanı isteyen öğrencilere bu imkan, mevzuat gereği olanaklı kılınabilir. Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinde öğretmen adaylarının gönderildikleri okulların titizlikle, iyi bir alt yapısı ve iyi bir eğitim kadrosu olan okullardan seçilmesi, olumlu örnekleri görmelerine olanak tanıyacaktır. Böylelikle mesleklerine karşı olumlu tutumları pekişecektir. Böyle bir yaklaşım, öğretmen adaylarının daha mesleğe başlamadan olumsuz ortam örnekleri ile karşılaşarak motivasyonlarının düşmesini engelleyecektir.

Öğretmen adaylarının üzerinde durdukları, onları rahatsız eden bir problem de sağlıktır. Aslında bu konuda öğretmen adaylarının yapabilecekleri basit çözümler söz konusudur. Eğitimde Bilişim Teknolojileri derslerinde bu konuya daha çok önem verilmesi ile pratik çözümler üretilebilir, yine öğretmen adaylarına bu pratik çözümler öğretilir. Ergonomi çözümlerinin hayatlarının bir parçası olmasını sağlayacak RSI Warrior, Wellnomics, Stress Buster ve Easy Eyes Saver gibi yazılımlar tanıtılabilir. Bu yazılımların, uygun aralıklarla çalışmaya ara verme ya da kas çalıştırma ya da uygun düzenleme, kullanma ve çalışma alışkanlıkları geliştirme ile ilgili olarak bilgisayar kullanıcılarına sundukları önerilerden yararlanılabilir.

Bu çalışmada Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü örneklem olarak ele alınmıştır. Araştırmanın Türkiye genelindeki BÖTE bölümleri ile genişletilerek yapılması farklı açılımlar sağlayabilir. Ayrıca, yukarıda da değinildiği gibi BÖTE öğrencilerinin alana ilişkin kavram kargaşaları ve sınıflandırma problemleri söz konusudur. Bu probleme çözüm getirecek araştırmaların, BÖTE bölümlerine önemli ölçüde katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte mezuniyet sonrasında BÖTE öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin düşüncelerinin ortaya konulması da önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için bilgisayar öğretmenliği öz-yeterlik ölçeği geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29, 1-8.

- Ateş, A. ve Altun, E. (2008). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi öğrencilerinin öğrenme biçimleri ve öğrenme tercihleri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 30, s. 1-16.
- Balım, A. G., Aydın, G. ve Evrekli, E. (2006). *Fen ve teknoloji öğretiminde zihin haritaları ve kavram haritaları kullanmanın önemi*. Paper presented at the Famagusta, Turkish Republic of Northern Cyprus: VI. International Educational Technologies Conference.
- Bozkır, G., Taşçı, N., Altuntaş, Ç., Arsak, A., Balgı, Ö., Kaya, E., ve diğerleri. (2008). Genel lise son sınıf ve sağlık yüksekokulu'ndaki erkek öğrencilerin hemşireliğe bakışı. *Üniversite ve Toplum*, 8(1).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Geliştirilmiş 2. Baskı. Pegem Akademi.
- Cengizhan, C. (2005). *Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: Bağımlılık*. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri. 21-23 Eylül 2005.
- Çetin, N. ve Mahir, N. (2006). Genel matematik dersindeki öğrenci başarısı ile ÖSS başarısı arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(11). s.37-46.
- İnceoğlu, M.M. (2004). *BÖTE öğrencilerinin Java programlama dili öğretimi konusundaki görüşleri*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'na sunulan bildiri. 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Karadeniz, Ş., Karataş, S. ve Şahin, S. (2007). *Özel Öğretim Yöntemleri 1 ve İnternet Ortamında Yazarlık Dilleri ve Uygulamaları derslerinin çözüm ortaklığı*. I. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu'na sunulan bildiri. 16-18 Mayıs 2007, Çanakkale.
- Kaya, B. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının düşünmeye uygun sınıf ortamı yaratma ile ilgili öz-yeterlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Üniversite ve Toplum*, 8 (3).
- Kıyıcı, M. ve Kabakçı, I. (2006). BÖTE bölümü mezunu bilgisayar öğretmenlerinin ilk çalışma yıllarında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi. *VI. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı Bildiri Kitapçığı, Cilt 2*, 997-1002.
- Kızılağaçoğlu, A. (2003). Necatibey Eğitim Fakültesi sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının profili. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (10). s. 87-105.
- Learning Technologies. (2008). *Courses*. Learning Technologies Ltd. web sitesindeki <http://www.learning-tech.co.uk/> adresten 23 Eylül 2008 tarihinde ulaşılmıştır.
- Özsoy, S. (2007). Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik bölümü örneği üzerinde fizik lisans öğretiminin sorunları ve çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 23(1-2). s. 106 – 111.
- Tuna, A. ve Kaçar, A. (2005). İlköğretim matematik öğretmenliği programına başlayan öğrencilerin lise 2 matematik konularındaki hazır bulunuşluk düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (1). s.117-128.
- Uçan, A. (2009). Öğretmenlik Mesleği Nedir? Milli Eğitim Bakanlığı web sitesindeki <http://www.meb.gov.tr/belirligunler/24kasim1/ogretmenlik/ogretmenlik.htm> adresten 10 Mayıs 2009 tarihinde ulaşılmıştır.
- Üstündağ, M.T., Kılıç Çakmak, E. ve Karataş, S. (2008). *Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı (GUEP) ile geliştirme ekibindeki BÖTE öğrencilerinin birbirine katkısı*. 2. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu'na sunulan bildiri. 16-18 Nisan 2008. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Yiğit, R., Esenay, F.I. ve Derebent, E. (2007). Türkiye'de hemşirelik son sınıf öğrencilerinin profili. *Cumhuriyet Üniversitesi HYO Dergisi*, 11(3). s.1-12.

SUMMARY

Selecting proper jobs nowadays is getting harder due to a variety of reasons like financial, family related, university entrance examination, and increasing number of jobs (Baykan, 1998; cited in Bozkır et al., 2008). In the teaching profession particularly, one needs to appreciate his/ her department and profession regardless of the reasons for their selection at the beginning. Prospective teachers' positions, success and failures on the job should be of their instructors' accountability. This study targets the last stage before graduation accordingly prospective teachers' perspectives.

Limited number of studies conducted at CEIT department students and graduates (Ateş and Altun, 2008; Cengizhan, 2005; İnceoğlu, 2004; Akkoyunlu, Orhan and Umay, 2005; Karadeniz, Karataş and Şahin, 2007; Üstündağ, Kılıç Çakmak and Karataş, 2008) have focused on courses taught and individual differences of students. However, for effectiveness and efficiency, student perspectives about the department and life after graduation need to be studied. It is foreseen that, learning the prospective teachers' perspectives on their profession would be helpful to determine the crucial points to be considered. Therefore, this study will contribute to the literature in this aspect.

Participants of the study are 28 fourth grade students studying at Gazi University CEIT department during 2007-2008 academic year. Data collection instrument is the mind maps prospective teachers developed on the concept of "CEIT teacher" in 20 minutes. As one of the commonly used techniques of opinion statement, in mind maps there is a general topic at the center crystallizing by an image and related topics emerge from it as sub-branches just like radiating. Considering the purposes and features of mind maps, it is thought to be a reflective tool for teachers to brainstorm on the statement in this study. Thereby, the answer for the research question "What are the profession perspectives of prospective teachers at CEIT department?" is sought through content analysis of the collected data. Content analysis was conducted as this study aims to document the perspectives of the prospective teachers at CEIT department through "description" and predicting the possible problems beforehand through "prediction".

Participants of this study had already learnt how to create mind maps before the study in their previous courses; however they were reminded through a variety of practice. Students placed the paper distributed horizontally and wrote down "CEIT teacher" at the center in a circle. Thereafter, they wrote down any related word to the "CEIT teacher" by attaching arrows to the circle at the center. They were reminded to insert just one word related to the concept.

The mind maps on "CEIT teacher" statement were categorized under 8 headings; teaching characteristics; personality characteristics; interests/jobs; technology; computers; perspectives about the department; health and about future concerns.

CEIT prospective teachers seem to be vague and confused in their perspectives about the concept “CEIT teacher”. To enhance prospective teachers positive attributions and to make over negative attributions to positive ones, opportunities giving countenance of prospective teachers’ personal and professional progress- such as drama, creativity, entrepreneurship, and effective communication skills courses, and certificate programs and courses for teaching profession and technology skills- should be provided. Besides, prospective teachers can be charged in different departments of the University such as Distance Education Content Development Team. Thereby, prospective teachers’ may see the process and gain motivation. Some CEIT prospective teachers worry about their future. This is because they may not know what to do after graduation. Seminars given by graduates will be helpful. Also, aggregation of collaboration between CEIT faculty and sector may be reflected to CEIT students. Some of prospective teachers are anxious about their health. Ergonomics solutions should be given in “Information Technologies in Education” courses and software like RSI Warrior, Wellnomics, Stress Buster, and Easy Eyes Saver may be presented in these courses.

This is a case study at Gazi University. Another study with wider participants throughout the CEIT departments in Turkey would reflect more insights. Using mind maps to identify CEIT teachers’ perspectives after graduation is highly important. Besides, it is seen that CEIT students have some concept tangles about this field. Researches that will find solutions to this problem will be useful to CEIT departments. It is also vital to ascertain CEIT teachers’ thoughts after graduation.